

BÖLÜM 13

YARATICI TURİZM SEYAHAT MOTİVASYONU OLARAK SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS¹

Tülay POLAT ÜZÜMCÜ ²

Ömür ALYAKUT ³

Nükhet Adalet AKPULAT ⁴

Arzu TAŞDELEN KARÇKAY ⁵

GİRİŞ

Kültür kavramı, insan topluluklarının; düşünsel, sanatsal, teknik ve felsefi üretim ve varlıkları olarak ifade edilmektedir. Kültürel miras ise, bir toplumda yaşayan kişileri ortak paydada birleştiren, dayanışma ve birlik duygularını besleyen, kimlikleri kültürel unsurları ve tarihi ile ilgili değerlerin bütünü olarak tanımlanmaktadır. Kültürel miras genel olarak; somut kültürel miras, somut olmayan kültürel miras, sualtı kültürel miras ve doğal miras olarak sınıflandırılmaktadır. Kültür varlıkları tüm insanlığın ortak mirasıdır ve bu bağlamda kültürel miras unsurları devletler üstü, uluslararası bir nitelik taşımaktadır (Alyakut & Akpulat, 2020; İştin, <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com>).

Kültür ve kültürel mirasın tanıtımı, korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında turizm önemli bir araçtır. Turizmin temel çekim unsurlarından biri olan kültürel miras, turistlerin ilgisini çekmekte ve turizmin sürdürülebilirliğinin sağlanması büyük oranda kültürel mirasın varlığına bağlı olmaktadır. Kültürel

¹ Bu çalışma, Ege Üniversitesi Rektörlüğü, Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi Koordinatörlüğü (BAP) Komisyonu tarafından onaylanan 32868 numaralı, Sosyal Bilimler alanında, Yaratıcı Turizm Algısı Ölçeğini Geliştirilmesi: Somut Olmayan Kültürel Miras Algısı ve Seyahat Motivasyonu ile İlişkilerin İncelenmesi konulu, 24.05.2025 tarihli genel araştırma projesi kapsamında yazılmıştır

² Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, Kartepe Turizm Meslek Yüksekokulu, Seyahat-Turizm ve Eğlence Hizmetleri Bölümü, tulay.uzumcu@kocaeli.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-6364-9232

³ Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, Kartepe Turizm Meslek Yüksekokulu, Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü, oalyakut@kocaeli.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-5517-1881

⁴ Doç. Dr., Ege Üniversitesi, Çeşme Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Turizm İşletmeciliği AD., nukhet.adalet.akpulat@ege.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-8015-8267

⁵ Doç. Dr., Haliç Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Pazarlama ve Reklamcılık Bölümü, arzutasdelen@akdeniz.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-1423-1195

deneyimler sunan bu yaklaşım, destinasyonların küresel ölçekte farklılaşmasına imkân tanırken, aynı zamanda turizm gelirlerinin daha dengeli ve kapsayıcı bir şekilde dağılmasını teşvik etmektedir. Yaratıcı endüstrilerle bütünleşen bu turizm anlayışı, el sanatlarından gastronomiye, sahne sanatlarından tasarım ve medya sanatlarına kadar geniş bir alanda yeni iş modelleri ve girişimcilik fırsatları yaratmakta, yerel ekonomiye doğrudan katkı sunmaktadır. Böylelikle yaratıcı turizm, yalnızca bir turizm türü değil, aynı zamanda kültürel sürdürülebilirliği destekleyen, yenilikçi ve katılımcı bir kalkınma stratejisi olarak değerlendirilmektedir.

Yaratıcı turistler, seyahat motivasyonlarında öğrenme, kendini ifade etme, yerel halkla etkileşim kurma, üretim süreçlerine katılma ve özgün deneyimler yaşama gibi unsurlara öncelik vermekte; bu yönleriyle geleneksel kültür turistlerinden ayrılmaktadır. Bu noktada SOKÜM unsurları (yerel el sanatları, gastronomi, müzik, dans, gelenekler, sözlü anlatımlar) yaratıcı turizm deneyimlerinin temelini oluşturarak turistlerin otantik ve katılımcı deneyim arayışlarını karşılamaktadır. SOKÜM ile yaratıcı turizm arasındaki bu simbiyotik ilişki, hem destinasyonların çekiciliğini artırmakta hem de kültürel mirasın korunmasını aktif katılım ve ortak üretim yoluyla desteklemektedir.

Yeni ekonomilerin yükselişiyle birlikte yaratıcı ekonomi, döngüsel ekonomi, deneyimsel ekonomi ve yaratıcı turizm, kendisini yeni nesil turizm ve her türlü destinasyon için bütünsel bir çözüm olarak konumlandırmış ve çeşitli etik kaygıları gündeme getirmiştir. Bunlar arasında yerel kültürlerle saygı, sürdürülebilirlik, ekonomik etki, özgünlük ve kapsayıcılık yer almakta; yaratıcı turizmi, Birleşmiş Milletler 2030 Gündemi'nin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin çoğuyla uyumlu, sürdürülebilir kalkınma için stratejik bir kaldıraç haline getirmektedir (Creative Tourism Network, 2024). Böylece yaratıcı turizm, yalnızca kültürel mirasın korunması ve ekonomik kalkınmanın değil, aynı zamanda toplumlar arası anlayış, kültürel diplomasi ve küresel barışın güçlendirilmesinde de önemli bir rol üstlenmektedir.

KAYNAKLAR

- Akdu, U. & Boztoprak, B. (2023), Somut olmayan kültürel miraslara yönelik yaratıcı turizm uygulamaları: Pasinler Lavaşı örneği. *Erciyes Akademi*, 37(4), 1535-1565.
- Akpulat, N.A. & Polat Üzümcü, T. (2020). Geleneksel Türk el sanatlarının yaratıcı turizm kapsamında değerlendirilmesi: Ödemiş yerel halkının bakış açısı. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(51), 584-597.
- Akşit Aşık N. (2014). Yaratıcı (kreatif) turizm, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(31), 786-795.
- Albayrak, A. (2013). Kış turizmi turistlerinin seyahat motivasyonları. 14. *Ulusal Turizm Kongresi*, Erciyes Üniversitesi, Kayseri, 144-165.

- Altınay Özdemir, M. (2020). *Kültür turizminde aktivite seçimi, destinasyon imajı ve kişiliğinin davranışsal niyet üzerindeki etkisi: İstanbul'a gelen yabancı turistler üzerinde bir araştırma*. (Doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Alyakut, Ö. & Akpulat, N.A. (2020). *Kültür Turizmi Ekseninde Yaratıcı Turizm*. Tülay Polat Üzümcü (Ed.), Ankara: Pegem Akademi
- Csapo, J. (2012). The role and importance of cultural tourism in modern tourism industry, strategies for tourism industry. Kasimoğlu, M. (Ed.). *Micro and macro perspectives*. Croatia: InTech.
- Özşungur, F. (2020). (02/08/2025 tarihinde <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/turizmde-yaratıcılık> adresinden ulaşılmıştır).
- Gülüm E. (2015). Yaratıcı turizm - halk kültürü ilişkisi ve yerelin popülerleşmesi. *Milli Folklor*, 27 (105), 87-95.
- Harman, S., Arık Yüksel, T. & Altürk, A.V. (2021). Kültür turistlerinin seyahat motivasyonlarının belirlenmesi: Mardin örneği. *Turizm ve Araştırma Dergisi*, 10 (1), 4-30.
- Horrocks, D.R. (2015). *Creative tourism: a transformational experience?* (Master thesis) Wageningen University, The Netherlands Department of Environmental Sciences Cultural Geography Chair Group MSc Leisure, Tourism and Environment, Wageningen.
- İştin Ercan, A. Kültürel miras turizmi, (02/08/2025 tarihinde <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/kulturel-miras-turizmi> adresinden ulaşılmıştır)
- Karadaşlı, H. & Harman, S. (2020). Diyarbakır'ı ziyaret eden kültür turistlerinin seyahat motivasyonlarının belirlenmesine yönelik bir araştırma, *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(20), 472-501.
- Luxen, J.L. The intangible dimension of monuments and sites in G. Saouma-Forero (ed.), *Authenticity and integrity in an African context*, pp. 25-6, Paris, UNESCO.
- Munjeri, D. (2004) Tangible and intangible heritage: from difference to convergence, *Museum International*, 56:1-2, 12-20, DOI: 10.1111/j.1350-0775.2004.00453.x
- Ohridska-Olson R. & Ivanov S. Creative tourism business model and its application in Bulgaria, *Cultural Realms*,
- Pearce, P. L. & Packer, J. (2013). Minds on the move: New links from psychology to tourism. *Annals of Tourism Research*, 40, 386-411.
- Prahalad, C. K. & Ramaswamy, V. (2004). *The future of competition: co-creating unique value with customers*. Harvard Business School Press.
- Richards G. (2010). Tourism development trajectories-from culture to creativity? *Tourism and Management Studies*, 6 (2010), 9-15.
- Richards G. & Raymond, C. (2000). Creative tourism, *Atlas News* 23, (11.11.2019 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/254822440_Creative_Tourism adresinden erişilmiştir)
- Saçılık Yıldırım, M. & Toptaş, A. (2017). Kültür turizmi ve etkileri konusunda turizm öğrencilerinin algılarının belirlenmesi, *Turizm Akademik Dergisi*, 4 (2), 107-119.
- Soylu, B. Ç. ve Şahin, B. (2024). Miras Turizmi Kapsamında Turist Motivasyonunun ve Unutulmaz Turizm Deneyiminin Değerlendirilmesi. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences (ATRSS)*, 7 (1), 280-300.
- Su, L., Tang, B. & Nawijn, J. (2020). Eudaimonic and hedonic well-being pattern changes: Intensity and activity. *Annals of Tourism Research*, 84, 103008. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.103008>
- Şen Küpeli T. (2017). Yaratıcı ekonomide turizm sektörünün yeri: yaratıcı turizm faaliyetlerine yönelik bir değerlendirme, *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 1, 22-51.
- Şen Küpeli, T. (2019). (<https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/yaratici-turizm> adresinden erişilmiştir)
- Tan, S. K., Kung, S. F., & Luh, D. B. (2014). A model of 'creative experience' in creative tourism. *Annals of Tourism Research*, 48, 153-169.

- Tanrıverdi, H. & İmanova, M. (2017). Nahçıvan'ın kültürel miras turizminin geliştirilmesi açısından Türkiye deneyiminin incelenmesi, Turizm və qonaqpərvərlik tədqiqatları, *Tourism and hospitality studies, Beynəlxalq jurnal/International journal*, 6 (4), 10-28. ISSN 2409-6032.
- Timothy, D. J., & Nyaupane, G. P. (2009). *Cultural heritage and tourism in the developing world: A regional perspective*. London: Routledge.
- Türk Dil Kurumu-TDK, (07/08/2025 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişilmiştir)
- Türker, A. & Çelik, İ. (2012). Somut olmayan kültürel miras unsurlarının turistik ürün olarak geliştirilmesine yönelik alternatif öneriler. *Yeni Fikir Dergisi*, 4(9), 86-98.
- UNCTAD -United Nations Conference on Trade and Development). Creative Economy Report (2008). The challenge of assessing the creative economy: towards informed policy making, United Nations, UNCTAD/DITC/2008/2, ISBN 978-0-9816619-0-2, Erişim: 09.11. 2019. (08.02.2020 tarihinde http://unctad.org/en/Docs/ditc20082cer_en.pdf adresinden erişilmiştir)
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization-UNESCO, Tangible and Intangible Heritage, <https://ich.unesco.org/en/tangible-and-intangible-heritage-00097>
- UNESCO (2003). Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. Paris: UNESCO. (07/08/2025 tarihinde <https://ich.unesco.org/en/convention> adresinden erişilmiştir)
- UNESCO, What is Intangible Cultural Heritage? (02/08/2025 tarihinde <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000189113?posInSet=6&queryId=84d2e6f7-dd17-4f0b-bb94-c487df18ebd0> adresinden erişilmiştir)
- UNESCO- SOKÜM (Somut Olmayan Kültürel Miras Listeleri), (02/08/2025 tarihinde <https://www.unesco.org.tr/Pages/126/123/UNESCO-Somut-Olmayan-K%C3%BClt%C3%BCrel-Miras-Listeleri> adresinden erişilmiştir)
- UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, (12/08/2025 tarihinde <https://www.unesco.org.tr/Pages/168/19> adresinden erişilmiştir)
- URBACT -European Exchange And Learning Programme - (2011). Creative-based strategies in small and medium-sized cities: guidelines for local authorities, INTELI, (13.11. 2019 tarihinde http://urbact.eu/sites/default/files/import/Projects/Creative_Clusters/documents_media/URBACTCreativeClusters_TAP_INTELI_Final_01.pdf adresinden erişilmiştir)
- Üsküdar, Ş., Çakır, M. & Temizkan, S.P. (2014). Yerli turistlerin Eskişehir'in kültür turizmine ilişkin algıları, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 2(2), 67-76.
- Yang, J., Ryan, C. & Zhang, L. (2016). Impersonation in ethnic tourism –the presentation of culture by other ethnic groups. *Annals of Tourism Research*, 56, 16-31.
- Yaratıcı Turizm Örnekleri, Creative Tourism Networks/Awards (02/08/2025 tarihinde <https://www.creativetourismnetwork.org/creative-tourism-awards/#applications> <https://www.creativetourismnetwork.org/presentation/#missions>; <https://www.creativetourismnetwork.org/baguio/>; <https://www.youtube.com/watch?v=5wFhvF1HlMY>; https://culturalrealms.typepad.com/files/creativetourismmbm_article_1_lr.pdf ; <https://i0.wp.com/www.creativetourismnetwork.org/web/wp-content/uploads/2025/02/tambaware-scaled.jpg?ssl=1>; <https://en.tanbayaki.com/> adresinden erişilmiştir)
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı- Türkiye Kültür Portalı (<https://www.kulturportali.gov.tr/portal/meddahlik>)
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yaşayan Miras ve Kültürel Etkinlikler Genel Müdürlüğü (<https://yakegm.ktb.gov.tr/TR-345148/geleneksel-zeka-ve-strateji-oyunu-mangala-gocurme-togyzqumalaq-toguz-korgool.html>; <https://yakegm.ktb.gov.tr/TR-345169/cay-kulturu-kimlik-misafirperverlik-ve-sosyal-etkilesim-sembolu.html> ; <https://yakegm.ktb.gov.tr/TR-345167/the-telling-tradition-of-nasreddin-hodja-molla-nesreddin-molla-ependi-apendi-afendi-kozhanasyr-nasreddin-afandi-anecdotes.html>; <https://yakegm.ktb.gov.tr/TR-359148/sedef-kakma-sanati.html>; <https://yakegm.ktb.gov.tr/TR-345160/geleneksel-ahlat-tas-isciligi.html>)

- Türk Dili ve Edebiyatı; <https://www.turkedebiyati.org/meddah/>
Halkbank, Kültür ve Yaşam; Erişim Tarihi: 2/08/2025
<https://kulturveyasam.com/guldururken-dusunduren-meddahlik-gelenegi/>
Geleneksel Türk Tiyatrosu; Erişim Tarihi: 2/08/2025
<https://static.daktilo.com/sites/1551/uploads/2021/05/12/meddah-kavuk.jpg>
Yeni Ümit Moda Akademisi- Ebru Uygulaması; www.yeniunitmodelistik.com
Galataart- Ebru Atölyesi; <http://www.galatart.com>
UNESCO, Intangible Cultural Heritage (2/08/2025 tarihinde <https://ich.unesco.org/en/RL/traditional-intelligence-and-strategy-game-togyzqumalaq-toguz-korgool-mangala-gocurme-01597> adresinden erişilmiştir)
QHA, Kırım Haber Ajansı (2/08/2025 tarihinde <https://www.qha.com.tr/haber-arsivi/turk-strateji-oyunu-unesco-kultur-mirasi-listesinde-286272> adresinden erişilmiştir)
İZU- İstanbul Zaim Üniversitesi, <https://www.izu.edu.tr/haberler/2019/03/19/hat-dersleri>
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi; <https://www.dpu.edu.tr/index/duyuru/1165/husn-i-hat-kursu>
Antalya Büyükşehir Belediyesi; Sapadere İpek Evi'nde eğitim kursları başladı (10/08/2025 tarihinde <https://www.antalya.bel.tr/haberler/HaberDetay/7508/sapadere-ipek-evinde-egitim-kurslari-basladi> adresinden erişilmiştir)
Tamitur Turizm Seyahat Acentası (10/08/2025 tarihinde <https://www.tamitur.com/cay-uretimi-deneyim-turu> adresinden erişilmiştir)
Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (<https://tga.gov.tr/basin-odasi/basin-bultenleri/turkiyenin-5-yeni-unsuru-unesco-somut-olmayan-kulturel-miras-listesinde> adresinden erişilmiştir)
Eyüp Sultan Belediyesi- Eyüp Sultan'da Nostaljik Ramazan gelenekleri yeniden hayat buluyor (10/08/2025 tarihinde <https://www.eyupsultan.bel.tr/tr/main/news/eyupsultanda-nostaljik-ramazangelenekleriyeni/17947> adresinden erişilmiştir)
ANELSANDER Anadolu El Sanatlarını Yaşatma ve Geliştirme Derneği Sivil Toplum Örgütü (10/08/2025 tarihinde https://www.instagram.com/p/C0m5RNmsl6j/?img_index=4 adresinden erişilmiştir)
Cumhuriyet Gazetesi (10/08/2025 tarihinde <https://www.cumhuriyet.com.tr/kultur-sanat/unesco-kulturel-miras-listesinde-bulunan-ahlat-tas-isciligi-yasatiliyor-2126764> adresinden erişilmiştir)